

Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi

Cilt 3(2020), Sayı 6,33-44

Kadına Yönelik Şiddet: Ergenlerin Toplumsal Cinsiyet Algılarının Yordayıcılığı

Asiye DURSUN¹

Öz

Toplumda kadının statüsünün geçmişten bugüne kadar değersizleştirildiği ve kadının erkek cinsine oranla daha fazla ötekileştirildiği bilinmektedir. Bu durum kadına yönelik verilebilecek her türlü zararın önünü açmaktadır. Her geçen gün artan kadına yönelik gerçekleştirilen yaralama ve ölümlerle sonuçlanan şiddet haberlerinin temelinde toplumsal cinsiyet kavramı ve toplumda oluşturduğu kadın algısı olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple araştırmada ergenlerin toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddete dair tutumları arasındaki ilişkiyi açıklamak amaçlanmaktadır. Araştırma örneklemini 123 Kız 83 Erkek olmak üzere toplam 206 ergen oluşturmaktadır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, İSKEBE Tutum Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Ölçeği kullanılmış ve SPSS ile gerekli analizler yapılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet tutumlarının cinsiyete göre farklılaştığı ve toplumsal cinsiyet algısının kadına şiddete yönelik tutumları açıkladığı görülmektedir. Bütün bu bulgular ışığında birtakım öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kadın, Toplumsal Cinsiyet, Kadına Şiddet, Ergen

Violence Against Women: The Predictive of Adolescents' Perceptions of Gender

Abstract

It is known that the status of women in society has been devalued from the past to the present and that the woman has been more marginalized than the male sex. This situation paves the way for all kinds of harm that can be done against women. It is believed that the concept of gender and the perception of women in the society are the basis of the news of violence resulting from injuries and deaths which are increasing day by day. For this reason, it is aimed to explain the relationship between adolescents' attitudes towards gender and violence against women. The sample of the research consists of a total of 206 adolescents, 123 girls and 83 boys. In the research, Personal Information Form and ISKEBE Attitude Scale and Gender Scale were used and necessary analyzes were done with SPSS. When the research findings are examined, it is seen that gender and violence attitudes towards women differ according to gender and gender perception explains attitudes towards violence against women. In the light of all these findings, some suggestions are presented.

Keywords: Women, Gender, Violence Against Women, Adolescent

¹Uzm. Psk. Dan., Milli Eğitim Bakanlığı, asiyedursun26@hotmail.com

Giriş

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeklerin toplum tarafından nasıl algılandığına, nasıl değerlendirildiğine ve onlardan beklenen davranışlara ilişkin değerleri, yargıları ve rolleri açıklamaya yönelik çok boyutlu bir kavramdır (Altınova ve Duyan, 2013). Özellikle kimliğin geliştiği ergenlik döneminde toplumsal cinsiyet konusunun uygun şekilde ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü ergenler günlük hayatta karşılaşılabilecekleri toplumsal cinsiyete dayalı kalıp yargılarından kaynaklanan birçok olumsuz durumla karşılaşabilmektedir. Bunun sonucunda toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ergenlerin eğitsel ve mesleki yönelimlerini, algıladıkları akademik yeterliliklerini, duygusal ifade tarzlarını ve sosyal gelişimlerini sınırlayabilmektedir (Rainey ve Rust, 1999).

Bireylerin ergenlik dönemdeki algıları yetişkinlik döneminde de zorluklarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Kadınların eşlerinden ya da bir erkekten gördükleri şiddeti saklamaları ve normalleştirmeleri, ev içinde çocuk bakımı, temizlik gibi işlerle ilgilenmelerinin sadece kendileri ile ilgili olduğunu düşünmeleri duruma örnek verilebilir (Dökmen, 2004). Bu bakımdan bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürü; bir kadın ve bir erkeğin nasıl davranacağı, nasıl düşüneceği ve nasıl hareket edeceğine ilişkin beklentileri ortaya koyan, yani kadın ve erkeği sosyal olarak yapılandıran özellikleri belirlemektedir (Akın ve Demirel, 2003). Geleneksel olarak işler ve sorumluluklar ailede cinsiyet gözetilerek paylaşılmaktadır. Geleneksel aile çerçevesinde erkekler tamir, bahçe bakımı gibi işleri yaparlarken, kadınlar kendilerine verilen yemek pişirme, bulaşık yıkama ve ev temizliği gibi işleri yapmaktadırlar (Şafak, Çopur ve Özkan, 2006). Fakat ebeveynleri geleneksel cinsiyet rolleri dışında roller sergileyen bireyler geleneksel cinsiyet rollerinden daha az etkilenmektedir (Sabattini ve Leaper, 2004).

Aile örüntüsünü oluşturan bireylerden biri olan kadınlar, doğurganlıkları ile insan neslinin devamını sağlamış, aynı zamanda da üretkenlikleri ile çalışma yaşamında yer alarak ekonomiye katkı sağlamıştır. Bu nedenle kadının özelde aile içinde, genelde ise toplumda sahip olduğu yerin önemi oldukça açıktır (Atış, 2010). Kadının iş yaşamına katılması ile birlikte toplumsal cinsiyet rollerinde de değişimlerin meydana geldiği düşünülebilir. Nitekim kadının çalışma hayatına girmesi ile yeniden şekillenen aile yaşamı, farklı aile rolleri arasında denge sağlama ihtiyacının bütün aile bireyleri ve özellikle kadınlar tarafından daha yoğun hissedildiği bir dönem olmuştur (Eken, 2006). Kadın, toplum içerisinde bir birey olmanın yanında; evde anne olmak, eş olmak, ev kadını olmak gibi sorumluluk gerektiren oldukça zor görevlere sahiptir. Diğer yandan toplumda cinsiyetçi rol dağılımı da, kadına benzer rol ve sorumluluklar

yüklemektedir (Timur, Ege ve Bakış, 2006). Bütün bu yük ve sorumluluklarla birlikte kadınlar fiziksel, duygusal ve sözel açıdan şiddete maruz kalabilmektedir.

Şiddet; bir insanın başka bir insana güç ve baskı uygulayarak bedensel ya da ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan bireysel veya toplu hareket olarak tanımlanabilir. 1993 yılında kabul edilen kadına yönelik şiddetin yok edilmesi bildirgesinde kadına yönelik şiddet; cinsiyete dayalı olarak gerçekleşen kadınlarda, fiziksel, cinsel, psikolojik, herhangi bir zarar ve üzüntü sonucunu doğuran veya bu sonucu doğurmaya yönelik yaşamın her alanında gerçekleşebilen her türlü davranış, tehdit, baskı veya özgürlüğün keyfi olarak engellenmesi şeklinde tanımlanmaktadır (CEDAW, 1993). Kadınların aile içinde yaşadığı şiddetin çeşitleri özetle şu başlıklar altında toplanabilir (Yıldırım, 1998):

- Yetersiz fiziksel ve duygusal ilgi demek olan ihmal,
- Anlayış, sevgi ve sempati görememe demek olan duygusal-psikolojik şiddet,
- Tehdit, aşağılama, küçümseme, sindirme, bezdirme vb.den oluşan sözel şiddet,
- İtip kakma, tokatlama, yaralama, dövme, yakma vb.den meydana gelen fiziksel şiddet,
- Fiziksel şiddetin bir üst boyutu olan ensest, tecavüz ve fahişeliğe zorlama gibi çeşitleri bulunan cinsel şiddet.

Kadına yönelik şiddetin, gelişmişlik düzeyi, coğrafi sınır ve öğrenim düzeyi fark etmeksizin tüm dünyada ve kültürlerde son derece yaygın görüldüğü bilinmektedir (Korur, 2003; Demir, 2000). Gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalarda kadınların 1/3'ü ile 2/3'ünün eşi tarafından şiddete maruz kaldığı (Heisse, 1993), gelişmekte olan ülkelerde ise bu oranın yükseldiği ve %20-50 civarına ulaştığı bilinmektedir (Shea, Mahoney ve Lacey, 1997). Türkiye'de yapılan bir araştırmaya bakıldığında ise, kadınların %40.7'sinin aile içi şiddete maruz kaldığı, şiddete maruz kalan kadınlara %91'inin eşinin, %19.7'sinin ise eşinin yakınlarının şiddet uyguladığı bilinmektedir. Araştırmada kadınların cinsel ve ekonomik şiddet yaşantısına dair bir ifadeye bulunmamaları da dikkat çekicidir. Kadınların %56.9'unun aile içinde en çok şiddeti uygulayanların erkekler, şiddete maruz kalanların ise kadınlar (%59.8) ve çocuklar olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Kadınlar şiddeti artıran en önemli durumun ekonomik yetersizlik olduğunu belirtmişlerdir (Güler, Tel ve Özkan-Tuncay, 2005). Şiddete dair risk etmenlerine bakıldığında; çocukluk çağında da aile içi şiddete maruz kalma ve tanık olma, sosyoekonomik ve sosyokültürel etmenler, yaş farkı, sosyal destek, dini etmenler, psikolojik etmenler olduğu bilinmektedir (Zara-Page ve İnce, 2008).

Toplumsal cinsiyet algısı ve kadına şiddet kavramı ergenler açısından ele alındığında bu dönemde kimliğini oluşturacak ergenler için oldukça önemli olduğu söylenebilir. Çünkü toplumun etkisi ile şekillenen ve kadın-erkek algısını belirleyen toplumsal cinsiyet algısı ergenlerin bakış açılarını etkileyebilmektedir. Bu dönemde normalleşen algılar ve düşünceler ilerleyen dönemlerde bireylerin davranışları üzerinde etkili olacağı bilinmektedir. Bu dönemde erkeğin eril, baskın, otorite, sözü geçen tek kişi olarak kadının ise otoriteye boyun eğen, naif, söz dinleyen, dişil özellikler gösteren ve bu tarz roller beklenen olarak şekillenmesi ilerleyen yıllarda şiddetin normalleşmesine ve karşılaşılması halinde göz yumulması gereken bir yapı olarak düşünülmesine yol açabilir. Bütün bu bilgiler ışığında araştırma ergenlerin toplumsal cinsiyet algılarının, kadına şiddete yönelik tutum düzeyleri yordaması ve değişkenlerin cinsiyete göre farkını belirlemek amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırma modeli

Bu çalışma, ilk olarak ergenlerin toplumsal cinsiyet algısı, kadına şiddete yönelik tutum düzeyleri ile ilgili bulguları belirlemeyi amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Araştırmada, değişkenlerin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak için t testi ve değişkenler arasındaki yordayıcılığı belirlemek için regresyon testi kullanılmaktadır. (Gürbüz ve Şahin, 2017).

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz döneminde Eskişehir Sivrihisar İlçesindeki farklı liselerden (Anadolu ve MTAL) uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışma grubunda, Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde öğrenimine devam eden 83 erkek ve 123 kız toplam 206 ergen bulunmaktadır. Ergenlerin, 64'ü (%30.1) 9. sınıfa, 32'si (%15.6) 10. Sınıfa, 56'si (%27.7) 11. sınıfa, 54'ü (%25.7) 12. sınıfa devam etmektedir.

Veri toplama araçları

Araştırmada veriler, Kişisel Bilgi Formu, İSKEBE tutum ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Ölçeğiyle toplanmıştır.

Kişisel bilgi formu

Ergenlerin demografik bilgilerini (cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü) öğrenmek adına kişisel bilgi formu hazırlanmıştır.

İSKEBE tutum ölçeği (İTÖ)

Bireylerin kadına yönelik şiddet tutumlarını belirlemek amacıyla Kanbay, Aslan ve Tektaş (2017) tarafından geliştirilmiştir. Yapılan analizler İSKEBE tutum ölçeğinin; kapsam, içerik ve yapı açısından kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. 5’li likert tipinde hazırlanan ölçek iki alt boyut ve otuz maddeden oluşmaktadır. Puanlar yükseldikçe kadına yönelik şiddete karşı olumsuz tutum azaldıkça kabullenici/ olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Bu çalışmada Cronbach alfa katsayısı birinci faktör için .80, ikinci faktör için .83 ve ölçeğin geneli için .86 olarak belirlenmiştir. Gerekli hesaplamalar yapıldığında 90 puanın üstünde alan bireylerin kadına yönelik şiddete karşı olumsuz uçta olduğu, 90 puanın altında alanların ise olumlu uçta olduğu söylenebilir. İSKEBE tutum ölçeğinin psikometrik özellikleri, en az ilkokul mezunu, 15-65 yaş arası yaşa sahip bireylere uygulanabilecek niteliktedir.

Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği

Altınova ve Duyan (2013) tarafından bireylerin toplumsal cinsiyete yönelik algılarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçeğin ergenlere yönelik uyarlaması Esen, Öztürk ve Siyez tarafından (2018) yapılmıştır. Ölçek 5’li likert 20 maddeden oluşmaktadır. Cronbach alfa katsayısı eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı boyutu için .80 ve geleneksel toplumsal cinsiyet algısı boyutu için .86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki hafta arayla 118 lise öğrencisine uygulanmasıyla elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayısı eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı boyutunda .73 ve geleneksel toplumsal cinsiyet algısı boyutunda .80 olarak hesaplanmıştır. Ölçek geçerlik ve güvenilirlik açısından uygun bir ölçektir.

İşlem

İlgili konu karar verildikten sonra uygun ölçme araçları bulunmuş ve izin alınmıştır. Ölçme araçları uygulanmadan aile ve ergenlerden izinler alınmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından önceden randevu alınan okullara gidilerek toplanmıştır. Ölçme araçları ergenler tarafından ortalama 8-10 dakika arasında doldurulmuştur.

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu kontrol edilmiştir. Parametrik testler seçilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu, çarpıklık ve basıklık değerleri, varyans homojenliği ve $N > 30$ olması ile değerlendirilmiştir. Basıklık değerleri -0,33 ile 1,86 arasında; çarpıklık değerleri ise -0,57 ve 1,54 arasında tespit edilmiştir. Gözlenen değerlerin, basıklık ve çarpıklık değerlerinin ise -1,96 ve +1,96 normallik sınırları içinde olduğu, $N > 50$ ’den büyük olduğu için Kolmogorov Smirnov testi $p > .05$ olduğu görülmüştür (Bursal, 2017). Sonuç olarak verilerin normal dağılıma uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında

doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiş; değişkenler arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları hesaplanmış, sonra çoklu regresyon analizi tekniği uygulanmıştır. Çoklu bağlantı problemi bulunmamakta tolerans değeri .05'ten büyük değerdedir.

Bulgular

Araştırmaya katılan ergenlerin İSKEBE ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçekleri aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1: Araştırmada Yer Alan Değişkenlerin , X ve SS Değerleri

Değişkenler	N	X	SS
Gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı	206	43,76	9,33
Eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı	206	16,99	6,61
Bedene yönelik tutumlar	206	72,72	9,25
Kimliğe yönelik tutumlar	206	49,21	14,01
İSKEBE Toplam puan	206	121,93	20,82

Araştırmaya katılmış olan ergenlerin değişkenlerden aldıkları puanların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de sunulmuştur. Tabloda görüleceği üzere, değişkenlerin aritmetik ortalamaları 16.99 ile 121,93 arasında değişmektedir. Ergenlerin gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı ortalamasının eşitlikçi cinsiyet ortalamasına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca fiziksel ve cinsel şiddet tutumunu içeren bedene yönelik tutumlar alt boyutunun ortalamasının psikolojik ve ekonomik şiddeti içeren kişiliğe yönelik tutumlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Ergenlerin İSKEBE ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçekleri alt boyutlarının cinsiyete göre t testi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Ergenlerin İSKEBE ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçekleri Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	X	SS	T	p
Gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı	Kız	123	47,32	7,76	-5.39	.00*
	Erkek	83	38,50	9,00		
Eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı	Kız	123	15,01	5,58	7.50	.00*
	Erkek	83	19,93	6,94		
Bedene yönelik tutumlar	Kız	123	75,41	7,50	5.11	.00*
	Erkek	83	68,74	10,17		
Kimliğe yönelik tutumlar	Kız	123	55,50	11,64	9.36	.00*
	Erkek	83	39,88	11,90		
Toplam İSKEBE Puan	Kız	123	130,91	17,26	8.84	.00*
	Erkek	83	108,62	18,45		

n =206, *p<.05, ** p<.001

Tablo 2'de ergenlerin İSKEBE ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği alt boyut

puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur. Elde edilen istatistiksel sonuçlara göre ergenlerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği alt boyutlarından gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı puanlarının kızların lehinde anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır [$p < .05$]. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı puanlarının erkeklerin lehinde anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır [$p < .05$]. İSKEBE ölçeği alt boyutlarından; bedene yönelik tutum puanlarının cinsiyet değişkenine göre kızlar lehinde *anlamlı* bir farklılık gösterdiği saptanmıştır [$p < .05$]. Kimliğe yönelik tutum puanlarının cinsiyet değişkenine göre kızlar lehinde *anlamlı* bir farklılık gösterdiği saptanmıştır [$p < .05$]. İSKEBE toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre kızlar lehinde *anlamlı* bir farklılık gösterdiği saptanmıştır [$p < .05$]. Ergenlerin İSKEBE ve toplumsal cinsiyet algısı ölçekleri alt boyutlarının puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson Korelasyon analizi sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır

Tablo 3: Ergenlerin İSKEBE ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçekleri Alt Boyutlarının Puanları Arasındaki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Matrisi

Değişkenler	Gelenekçi t.c algısı	Eşitlikçi t.c algısı	Bedene yönelik t.	Kimliğe yönelik t.	İSKEBE toplam puan
Gelenekçi t.c algısı	1	-,58**	,45**	,66**	,66**
Eşitlikçi t.c algısı	-,58**	1	-,35**	-,45**	-,46**
Bedene yönelik tutumlar	,45**	-,35**	1	,53**	,81**
Kimliğe yönelik tutumlar	,66**	-,45**	,53**	1	,92**
İSKEBE Toplam puan	,66**	-,46**	,81**	,92**	1

$n = 206$, * $p < .05$, ** $p < .001$, t.c: toplumsal cinsiyet t: tutum

Tablo 3'te ergenlerin İSKEBE ve toplumsal cinsiyet algısı ölçekleri alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson Korelasyon analizi sonuçları sunulmuştur. Ergenlerin, gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı ve bedene yönelik toplum tutumları ile ilgili [$r = .45$] pozitif yönde orta düzey anlamlı, gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı ve kimliğe yönelik toplum tutumları ile ilgili [$r = .66$] pozitif yönde orta düzey anlamlı, toplam İSKEBE puanı ile ise [$r = .66$] pozitif yönde orta düzey, anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ergenlerin, eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı ve bedene yönelik toplum tutumları ile ilgili [$r = -.35$] negatif yönde orta düzey anlamlı, eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı ve kimliğe yönelik toplum tutumları ile ilgili [$r = -.45$] negatif yönde yüksek düzey anlamlı, Toplam İSKEBE puanı ile ise [$r = -.46$] negatif yönde orta düzey, anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Değişkenlere dair regresyon sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Ergenlerin İSKEBE ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçekleri Alt Boyutlarının Puanları Arası Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Toplam İskebe Puanı	B	SHB	β	T	p
Sabit	85.21	5.26		16.19	.00**
1-Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyet Algısı	-.24	.12	-.13	-1.99	.05*
2-Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Algısı	.77	.09	.58	8.98	.00**
Bedene yönelik İskebe Puanı	B	SHB	β	T	p
Sabit	63.40	2.86		22.13	.00**
1-Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyet Algısı	-.12	.07	-.13	-1.74	.08
2-Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Algısı	.23	.05	.37	4.83	.00**
Kimliğe yönelik İskebe Puanı	B	SHB	β	T	p
Sabit	21.81	3.55		6.15	.00**
1-Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyet Algısı	-.13	.08	-.10	-1.56	.12
2-Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Algısı	.54	.06	.61	9.42	.00**

n=206, **p*<.05, ***p*<.001

Tablo 4’de toplumsal cinsiyet algısı alt ölçeklerinin İskebe kadına yönelik şiddet ve alt boyutlarını yordama düzeyini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçları sunulmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere, toplumsal cinsiyet algısı alt ölçekleri Toplam İSKEBE puanının %44’ünü [$R=.66$, $R^2=.44$, $F=80.25$, $p<.001$] açıklayabildiği, %56’lık kısmının ise diğer değişkenlerle açıklanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Toplumsal cinsiyet algısı alt ölçekleri bedene yönelik İSKEBE puanının %21’ini [$R=.46$, $R^2=.21$, $F=27.47$, $p<.001$] açıklayabildiği, %79’luk kısmının ise diğer değişkenlerle açıklanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Toplumsal cinsiyet algısı alt ölçekleri kimliğe yönelik İSKEBE puanının %45’ini [$R=.67$, $R^2=.45$, $F=82.26$, $p<.001$] açıklayabildiği, %55’lik kısmının ise diğer değişkenlerle açıklanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçları ele alındığında; ergenlerin gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı ortalamasının eşitlikçi cinsiyet ortalamasına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Ergenlerin İSKEBE ölçeğinden aldıkları puanlara bakıldığında; fiziksel ve cinsel şiddet tutumunu içeren bedene yönelik tutumlar ortalamasının, psikolojik ve ekonomik şiddeti içeren kişiliğe yönelik tutumlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu da ergenlerin fiziksel ve cinsel şiddeti (bedene yönelik tutumlar) daha kabul edilemez görürken psikolojik ve ekonomik şiddeti (kimliğe yönelik tutumlar) daha kabul edilebilir şekilde düşündüklerini göstermektedir. Türkiye’de yaşayan kadınların da %42’si yaşamları boyunca bir kez cinsel veya fiziksel şiddete uğradıklarını belirtmeleri de (Karal ve Aydemir, 2012) bulguya bir kanıt olarak

düşünülebilir. Toplumda daha çok tercih edilen şiddet türü fiziksel ya da cinsel şiddet olması ergenlerin bu şiddet türüne karşı duyarlı olmalarını sağlamış olabilir. Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı çalışmada kadınların %13-61 oranında fiziksel şiddet, %6-59 oranında cinsel şiddete uğradıkları belirtmeleri de toplumda fiziksel ve cinsel içerikli şiddetin daha kolay gösterildiği yönünde bir bulgu olarak değerlendirilebilir (WHO, 2002). İnsanların konu hakkındaki düşüncelerini, duygularını bilmek davranışlarını anlamak açısından önemli olabilir. Bu açıdan bilişsel, duygusal ve davranışsal bilişenleri olan tutum kavramının ele alınmasının da önemi açıktır. Özellikle kişiliğin geliştiği ergenlik döneminde tutumların anlaşılması ve müdahalede bulunulmasının önemi oldukça fazladır. Bu nedenle ergenlerin psikolojik ve ekonomik şiddet açısından bilgilendirmenin de önemli olduğu düşünülmektedir.

Cinsiyete göre toplumsal cinsiyet algısı ele alındığında ise; ergenlerin toplumsal cinsiyet algısı ölçeği alt boyutlarından gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı puanlarının kızların lehinde anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı puanlarının erkeklerin lehinde anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Yani kız ergenlerin toplumsal cinsiyet açısından geleneksel bakış açısını kabullendiklerini erkek ergenlerin toplumsal cinsiyet açısından kızlara göre daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip olduklarını belirtmeleri ilginç bir bulgu olduğu düşünülebilir. Toplumsal cinsiyetin geleneksel bakış açısı; kadınlara, ev işlerinden sorumlu olma, çocuklarla yoğun biçimde ilgilenme, iş hayatından pasif kalabilme gibi roller yüklemektedir. Erkekler ise eğitim ve iş hayatında başarılı olma, ailegeçimini üstlenme, evin reisi olma gibi sorumluluklar ve roller yüklenmektedir (Hoffman ve Kloska, 1995'den akt: Esen, Öztürk ve Siyez, 2018). Toplumsal cinsiyeti eşitlikçi açıdan ele alan yaklaşımda ise; aile, mesleki, evlilik, sosyal ve eğitim hayatında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit olarak üstlenmeleri ve rolleri arasında keskin ayrımın yapılmadığı görülmektedir (Akın ve Demirel, 2003). Bu bakımdan değerlendirildiğinde kız ergenlerin toplumsal cinsiyet açısından bilgi sahibi olmasının ve eşitlikçi bir bakış açısı ile süreci değerlendirmelerinin hem kendi kişilik gelişimlerine hem de ileride anne olduklarında çocuk yetiştirme tutumlarına katkı sağlayacağı düşünülebilir. Kadınların ev işlerinde elbette rol ve sorumlulukları vardır, fakat kendilerini iş yaşamı açısından uzak değerlendirip eşlerine ekonomik açıdan bağımlı olmanın normal olacağı düşüncesi kariyer gelişimi üzerinde de olumsuz etki edeceği düşünülebilir. Yapılan diğer araştırmalar ele alındığında kızların daha eşitlikçi erkeklerin ise geleneksel tutuma sahip olduğunu ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Öngen ve Aytaç, 2013; Esen, Öztürk ve Siyez, 2018). Bu araştırma bulgusu alanyazındaki araştırmalardan farklı bir bulgu ortaya koymaktadır. Bunun sebebinin çalışmaya

katılan ergenlerin daha çok kırsal kesimde (köy, kasaba, ilçe) yaşamlarına devam etmeleri ve çevrelerindeki rol modellerin daha çok geleneksel rollere uygun olmaları olduğu düşünülebilir. Erkek ergenlerin ise sosyal beğenirlik sebebi ile olması gerekenleri düşünerek kendilerini ifade etme ihtimalleri bulunmaktadır. Ayrıca kız ergenlerin hem bedene yönelik tutumlar alt boyutu hem kimliğe yönelik tutumlar alt boyutu hem de toplam İSKEBE puanı açısından erkeklere göre anlamlı biçimde olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir. Bu açıdan kız ergenlerin empati kurma durumu ve kadına yönelik şiddete dair hassasiyetinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Ergenlerin, toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik toplum tutumları arasındaki ilişkiler ele alındığında; gelenekçi toplumsal cinsiyet algısı arttıkça bedene, kimliğe yönelik toplum tutumları ve toplam kadına yönelik şiddet puanlarını da artmaktadır. Yani kişiler geleneksel toplumsal cinsiyet bakış açısının kadına yönelik şiddeti daha normal karşılama eğilimde olduğu görülmektedir. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı arttıkça bedene, kimliğe yönelik toplum tutumları ve toplam kadına yönelik şiddet puanlarını azalmaktadır. Yani kişiler eşitlikçi toplumsal cinsiyet bakış açısının kadına yönelik şiddeti normal karşılamama eğilimde olduğu görülmektedir. Ayrıca regresyon sonuçlarına bakıldığında ergenlerin toplumsal cinsiyet algılarının kadına yönelik şiddete dair tutumları üzerinde açıklayıcılığı oldukça yüksektir. Bu açıdan toplumsal cinsiyet kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddetin oldukça arttığı günümüzde geleceğin yetişkinleri olan ergenlere önleyici çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet değişkenini etkileyebilecek farklı değişkenlerle yeni çalışmalar yapılabilir. Toplumsal farkındalık için bilinçlenen ergenlerin toplumu bilinçlendirmesi için farklı çalışmalar planlanabilir.

Kaynakça

- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25,4,73-82.
- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Journal of Society&Social Work*, 24(2),9-22.
- Atış, F. (2010). Ebelik/ Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik A.B.D. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Bursal, M. (2017). SPSS ile temel veri analizleri. *Ankara: Anı Yayıncılık*.

- CEDAW. (1993). (United Nations Convention On The Elimination Of All Forms of Discrimination Against Women) (Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) 85th Plenary Meeting, GENERAL ASSEMBLY A/RES/48/104, 20 December.
- Demir Ü. (2000). Kadına yönelik aile içi şiddet. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*,3(1), 57- 61.
- Dökmen, Z.Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Eken, H. (2006). Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk silahlı kuvvetlerindeki kadın subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,15,247-280.
- Güler, N., Tel, H., ve Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2), 51-56.
- Heisse, L. (1993). Violence against women; the hidden burden, *World Health Statistics Quarterly*, 46(1), 14-22.
- ICN. (2001) Nurses, always there for you: United against violence, *International Nurses Day 2001, Anti-Violence Tool Kit*.
- Karal, D.,ve Aydemir, E. (2012). *Türkiye'de kadına yönelik şiddet*. International Strategic Research Organization (USAK).
- Korur, S. (2003). *Kadına yönelik şiddete adli tıp açısından yaklaşım, kadına yönelik şiddet ve hekim sempozyumu*, 85-94.
- Rainey, A. B. ve Rust, J. O. (1999). Reducing gender stereotyping in kinder gartners. *Early Child Development and Care*,150(1), 33-42.
- Sabattini, L. ve Leaper, C. (2004). The relation between mothers' and fathers' parenting styles and their division of labor in the home: *Young adults' retrospective reports*. *Sexroles*,50(3-4), 217-225.
- Shea, C. A., Mahoney, M., ve Lacey, J. M. (1997). Breaking through the barriers to domestic violence intervention. *AJN The American Journal of Nursing*, 97(6), 26-33.
- Şafak, Ş. Çopur, Z. ve Özkan, M. (2006). Çocukların evle ilgili faaliyetlere harcadıkları zamanın incelenmesi. www.sdergi.hacettepe.edu.tr/sszcmoo.pdf.
- Timur S., Ege E. ve Bakış E. (2006). Engelli kadınların üreme sağlığı sorunları ve etkileyen faktörler.*C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(1), 52-58.
- WHO (Dünya Sağlık Örgütü) (2002). World Report on Violence and Health, Geneva, http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/wrvh1/en/

- Yıldırım, A. (1998). *Sıradan şiddet: Kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları*. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Zara-Page, A. ve İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.